

УДК 372.03/4

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-1.11>**В. О. Вихрущ**доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ І РЕФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: УРОКИ КАРАНТИНУ

У статті акцентовано увагу на актуальних проблемах реформування початкової освіти в їх психолого-педагогічній площині, тобто через категорію психологічного віку. Ключові загальнопедагогічні проблеми в початковій освіті зумовлені реформаторськими процесами та загострені карантинними заходами. Вимушене використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі початкової школи загостило увагу на концептуальних основах початкової освіти: потребують ретельного аналізу і врахування під час реформування початкової ланки освіти індивідуалізація навчання, характер дидактичної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності на різних рівнях педагогічного спілкування, забезпечення ефективності опосередкованого контакту між учителем та учнем, штучне домінування дедуктивного підходу в пізнанні молодшого школяра, забезпечення умов повноцінного сприймання нового в умовах дистанційного навчання як співпраці між учителем та учнем/учнями, доцільність ролі учителя початкової школи як репрезентатора готової навчальної інформації, відносність і нескоординованість стандартів початкової освіти, недостатність цілеспрямованого впливу на формування світоглядних уявлень молодших школярів у процесі накопичення досвіду, формування особистості молодшого школяра та учнівського колективу, знеособлювання учнів і відсутність колективної емоції в навчальному процесі початкової школи, неправомірно активне залучення батьків до навчальної діяльності дітей, штучне перенесення коригувальної функції в початковій школі на постнавчальний період.

Узагальнення виокремлених проблем дає змогу стверджувати, що їх існування під час карантинних заходів і дистанційного навчання є результатом багаторічного реформування початкової освіти без врахування категорії вікових особливостей молодших школярів, спонтанності реформаторських підходів, штучного виокремлення початкової освіти із системи шкільної освіти загалом, недооцінки теоретичних та практичних надбань у цій сфері або їх цілеспрямованого невикористання.

Ключові слова: початкова освіта, дистанційне навчання, функції навчання, вікові особливості молодших школярів, реформування початкової освіти.

Постановка проблеми. У книзі американського вченого Ф. Кумбса «Світова криза освіти» (1968) визначена основна суперечність, яка викликала освітянську кризу: педагогічні технології, які з'явилися, щоб розв'язати завдання підготовки індивідуума до існування в нових умовах та до освоєння масових професій за умов індустріального суспільства як у країнах сталого, так і у країнах несталого розвитку, здебільшого виявилися негнучкими, а у чомусь взагалі непридатними до цього. Разом із тим на зміну людині-виконавцю має прийти людина-творець, для чого і триває пошук нових освітніх систем. Без ідей виховання освітні системи перестають виконувати свої функції. До того ж, як стверджується у статті «Освіта: глобальна криза, шляхи подолання», можна констатувати: післяреформена школа у всьому світі втратила категорію психологічного віку. А оскільки з неї було вихолощено ідею виховання, система освіти перестала існувати як цінність і перетворилася на сферу обслуговування [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пандемія коронавірусу та карантин ускладнили

ситуацію в освіті, загостили проблеми і змусили майже усі країни переглянути освітні стратегії. За даними ЮНЕСКО, станом на 28 квітня 2020 року закриття шкіл та університетів в Україні вплинуло на майже сім мільйонів здобувачів освіти. Для багатьох шкіл організація віддалених занять виявилася викликом, з яким упоралися не всі [10].

Результати опитування щодо дистанційного навчання учнів під час карантину презентував голова Державної служби якості освіти Р. Гурак на п'ятиденному Антикризисовому національному онлайн-марафоні EdCamp 2020: 57% директорів шкіл зазначили, що вперше зіткнулися з використанням технологій дистанційного навчання в освітньому процесі; 41% вчителів просто надсилає перелік параграфів підручника та вправи на самостійне опрацювання; лише 18% викладачів проводять уроки онлайн [9].

За даними дослідження Factum Group, не всі учні мають однаковий доступ до онлайн-курсів: станом на третій квартал 2019 року лише 65% опитаних українців мали вдома інтернет.

Освітній омбудсман С. Горбачов на Антикризисовому національному онлайн-марафоні EdCamp 2020 виокремив відсутність чи застарілість комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення в учнів та учителів як ще одну проблему дистанційного навчання [10]. Також він зазначив: «Українські діти не звикли вчитися дистанційно, не всі мають такий досвід. Але і для дорослих перехід на цифрові платформи був нелегким. Зараз люди перебувають у ситуації агресивного ставлення одне до одного. Ми бачимо агресивну реакцію на ті події, які раніше сприймалися спокійніше, наприклад, цькування вчителів, які припускаються помилок під час онлайн-уроків. Я розумію, багато хто вважає, що вчитель має бути зразком. Однак ми всі люди і можемо помилятися, а надмірна агресія підриває суть, на якій тримається система освіти, – довіру одне до одного» [10].

Непідготовленими до онлайн-освіти виявилися і батьки: 38% опитаних ДСЯО батьків заявили, що навчальне навантаження збільшилося. Багато хто з дорослих через брак часу, ресурсів, можливостей або власних знань залишає дітей у спокої на час закриття шкіл. ЮНЕСКО визначає подібні ситуації як ризиковані, адже таким чином посилюється негативний вплив однолітків або інших дорослих на дітей. Крім того, якщо раніше люди у разі конфліктів вдома могли балансувати, нині багато людей залишилося сам-на-сам із проблемами (у тому числі в освіті) [9].

Вважаємо за недоцільне більш детально аналізувати стан організаційної та технічної готовності суб'єктів навчального процесу до взаємодії в дистанційному режимі, оскільки це потребує спеціального вивчення і системного аналізу, але стало очевидним, що далеко не кожен молодший школяр у місті (про сільських жителів не йдеться) має не тільки гаджети відповідного рівня, а й навіть безперебійний доступ до інтернету і основних освітніх платформ, на яких здійснюється навчання. Як окрему проблему, яка потребує детального аналізу (як зовнішнього, так і внутрішньошкільного, методичного), варто розглядати зміст початкової освіти, який не можна адаптувати до умов е-технологій, та недостатній професіоналізм учителів початкової школи, що тепер очевидно проявляється в умовах дистанційної освіти [8].

Мета статті – виокремити ключові загальнопедагогічні проблеми в початковій освіті, зумовлені реформаторськими процесами та загострені карантинними заходами.

Виклад основного матеріалу. Карантинні заходи в освіті змусили змінити формат взаємодії учителя початкової школи та учня, але при цьому не змінилися декларовані цілі початкової освіти. З метою подальшого виокремлення проблемних моментів, які виникли або були актуалізовані в умовах карантину, акцентуємо на концептуаль-

них основах початкової освіти, які мають бути збережені за будь-яких обставин:

- основною метою початкової освіти є забезпечення оптимального розвитку кожної особистості;
- учень молодшого шкільного віку є суб'єктом і об'єктом власної учбової діяльності та творцем власного середовища;
- у початковій школі формуються світоглядні уявлення шляхом накопичення соціального та когнітивного досвіду;
- у початковій школі усі психічні процеси особистості знаходяться в стані активного формування і розвитку;
- у початковій школі формуються основи навчальної діяльності, яка зароджується в надрах ігрової діяльності;
- передумовою початкової освіти є дошкільне виховання та увесь попередній досвід дитини;
- у початковій школі формується цілісна картина світу;
- у початковій школі закладаються основи формування поняттєвого мислення;
- навчання і виховання молодшого школяра має базуватися на комунікативному підході;
- навчання і виховання є тісно взаємопов'язаними;
- навчання має пропедевтичний характер;
- у початковій школі основними орієнтирами особистісної поведінки є поведінка суб'єктів найближчого соціального оточення [1; 2].

Саме вказані ідеї становлять своєрідний «пояс безпеки» початкової освіти.

Екстремальні карантинні умови, в яких опинилася початкова школа через навчання в дистанційному режимі, викликали зливу запитань до МОН України і лише частково знайшли відображення на сайтах znaj.ua, galinfo.com.ua, doshkillia.ua та інших.

Не претендуючи на системний аналіз, зупинимося на окремих загальнопедагогічних проблемах, які загострилися або проявилися в умовах дистанційного навчання. Саме вони потребують ретельного аналізу і врахування під час реформування початкової ланки освіти, оскільки з незрозумілих причин саме з неї завжди починається реформування освітньої галузі без належної попередньої перевірки доцільності основ пропонуваніх змін. Формат, в якому організовано навчання під час карантину, ще більше знецінює саму ідею індивідуалізації навчання, нівелює особливості кожного учня, змушує підвести кожного під загальний стандарт, певний алгоритм самостійної учбової діяльності. Причиною таких проявів є сама природа дистанційного навчання із його механізмом взаємодії між учителем та учнем і зміною параметрів навчального середовища: чітка алгоритмізація з орієнтуванням на середнього учня, внормованість і обмеженість у часі,

неможливість здійснення поточного індивідуального корегування навчальної діяльності тощо. Усі ці характеристики не відповідають загальнопедагогічним та загальнометодичним особливостям початкової освіти і цієї вікової категорії.

В умовах дистанційного навчання змінюється характер дидактичної взаємодії її суб'єктів на різних рівнях (учитель – учень, учитель – малі групи, учитель – клас, учень – учень, учень – мікрогрупа тощо), вона набуває опосередкованого характеру:

- зникає емоційний компонент, який для початкової школи має особливе значення і є одним з основних мотиваторів навчання;

- учитель перестає бути зразком у процесі формування навчальної діяльності своїх учнів;

- те саме відбувається і у взаємодії між учнями, які також є зразком у навчанні для своїх однокласників.

Отже, під значним сумнівом щодо можливостей забезпечення належної та ефективної дидактичної взаємодії знаходиться ефективність дистанційної форми навчання в початковій школі. Опосередкований контакт між учителем та учнем в основі своїй не дає змоги забезпечити повноцінний навчальний процес з огляду на його основні функції.

Проаналізуємо можливості реалізації основних функцій навчального процесу в початковій школі в нових умовах опосередкованої комунікації.

Основна функція початкової ланки освіти – пропедевтична, а саме: формування основ (щодо знань, умінь та навичок, способів учбової діяльності...) під час подальшого вивчення фундаментальних навчальних предметів. Натомість саме пропедевтична спрямованість початкової освіти відходить на другий (а може й далі) план, оскільки вона передбачає поточний моніторинг ефективності навчальної діяльності, яка активно формується, потребує корегування і тільки в такому разі може забезпечити пропедевтичну функцію щодо подальшого вивчення навчальних предметів на наступних ланках ЗЗСО.

Навчальна функція піддається суттєвому переосмисленню в напрямі її формалізації та (як це і притаманне дистанційному навчанню) стандартизації. Чи це є природним для початкової школи? Категорично НІ! Формалізація з її уніфікованим підходом до учнів (використання алгоритму учбової діяльності) суперечить віковим і індивідуальним особливостям молодшого школяра: алгоритмізованою може бути лише діяльність, яка вже сформувалася, натомість у початковій школі кожен урок і тему уроку варто розглядати як окремий етап у загальній педагогічній та методичній системі поступальної роботи, спрямованої на забезпечення цілісного розвитку особистості молодшого школяра з орієнтуванням на зону її найближчого розвитку.

Стандартизація (а отже, уніфікація) унеможливує ідею суб'єктності в початковій освіті, а отже, принципovu можливість реалізації технології розвивального навчання та подібних технологій.

В основі дистанційного навчання присутнє домінування дедуктивного підходу в пізнанні, оскільки алгоритм діяльності – це узагальнення і уніфікація послідовності навчальних дій. Разом із тим саме початкове навчання потребує оптимального поєднання індуктивного та дедуктивного шляхів пізнання залежно від навчального матеріалу з поступовим формуванням навичок дедуктивної діяльності.

На жаль, повноцінне сприймання нового як співпраця між учителем та учнем/учнями в умовах дистанційного навчання є неможливим: учитель змушений взяти на себе роль репрезентатора готової навчальної інформації, а не роль організатора навчально-пошукової діяльності учнів. Саме через це аудіоуроки в початковій школі перетворюються на мінілекції, коли учитель через обмежений час і відсутність зворотного зв'язку змушений йти таким найбільш «доцільним шляхом» без врахування вікових і індивідуальних особливостей первинного сприймання і усвідомлення молодших школярів. Водночас відкриті інтернет-уроки найкращих і досвідчених учителів у соціальних мережах змушують переконатися у тому, що саме такий підхід і без коронавірусу та умов дистанційного навчання вже став традицією у сучасній початковій освіті: забута вікова психологія та педагогіка, основи методики навчання в початковій школі, ігнорована фасилітаторська функція учителя початкової школи, накопичуються докази того, що модні нині GLUL уроки та подібні інновації в початковій школі є об'єктивно неможливими, як і дистанційна чи змішана форми освіти [3; 4]

На другий план відходять або унеможливаються інші, крім самого учителя, джерела інформації, насамперед, підручник та різноманітна навчальна література і інформаційні джерела (словники, довідники, досліді, обмін пізнавальним досвідом на рівнях «учень-учень» та «учень-мікрогрупа» тощо), адже навички роботи з ними в початковій школі ще потребують цілеспрямованого формування. Тому варто зазначити, що сучасний підручник не містить варіантів завдань, текстів для читання, практичних робіт, дослідів, завдань для актуалізації до вивчення нового матеріалу, завдань для роботи в парах та мікрогрупах, варіативних домашніх завдань, а отже, не може налаштувати молодшого школяра на активну пошукову діяльність на уроці або поза ним.

Натомість самі навички самостійної учбової діяльності не сформовані в учнів перших та других класів або недостатньо сформовані в учнів III–IV класів та невстигаючих школярів.

Страждають від відсутності безпосереднього керівництва з боку учителя і учні, які вчать за програмою «Інтелект України», про що свідчать дописи в соціальних мережах [9; 10].

Дається взнаки розмитість, неоднозначність, відносність, нескоординованість стандартів початкової освіти, які чітко не представлені і не втілені в нині чинних навчальних програмах, і у підручниках. Але у будь-якому разі такі стандарти в початковій освіті потребують уваги (це стає очевидним, коли звертаєшся до критеріїв та норм оцінювання, які мають бути дієвим інструментарієм для контрольної-оцінювальної діяльності не тільки з боку учителя, але і для учня з метою формування в останнього навичок самооцінювання).

Виховна функція передбачає цілеспрямований вплив на формування світоглядних уявлень молодших школярів, формування особистості та учнівського колективу.

З огляду на формування світоглядних уявлень молодших школярів акцентуємо на тому, що молодші школярі в розвитку знаходяться на етапі накопичення життєвого досвіду, а функція учителя початкової школи полягає в тому, щоб спрямовувати формування такого досвіду, вчити аналізувати його і робити узагальнення, на основі яких поступово формується світогляд. Самостійно зробити це молодший школяр не може з огляду на вікові особливості і особливості суспільства несталого розвитку, яке не пропонує ні дитині, ні дорослому чітких моральних і світоглядних орієнтирів.

Практика роботи учителя в початковій школі має передбачати цілеспрямовану щоденну роботу з формування учнівського колективу, оскільки саме в спілкуванні відбувається активна соціалізація, а отже, і розвиток особистості молодшого школяра. Попередні роки засвідчили, що про комунікативну складову навчального процесу в зазначеній площині учитель найчастіше забуває, посилаючись на специфіку покоління Z, на брак часу для формування міжособистісних стосунків вже починаючи з першого класу (не в усіх школах є тиждень адаптації дитини до школи, чітко організоване вільне спілкування дітей на перервах, не працюють групи продовженого дня, немає колективних творчих справ, що могло б згуртувати учнів молодших класів). Не до реалізації виховуючої функції на уроці і самому учителю: він працює в умовах знеособлювання учнів – поза монітором ПК або передових гаджетів не роздивитися обличчя дітей та їх емоцій, не зрозуміти і колективної емоції після проведеного уроку, на необхідності врахування якої наголошував Ш.О. Амонашвілі.

Навчальні підручники не містять не тільки варіативної складової частини, яка мала би підтримати і розвинути пізнавальний інтерес молодшого школяра, але й чіткого алгоритму вивчення пропо-

нованої теми. Варто констатувати, що після багаторічних «реформаторських дій», які розпочалися за часів Д. Табачника і активно тривають, поняття «методика навчання» назавжди зникло з початкової освіти. Прийшла епоха автодидактизму, коли учитель має нечітке уявлення про завдання, які перед ним стоять у кожному окремому випадку, і навчає так, як вважає за можливе. На цьому шляху псевдонавчання в більшості талановитих і совісних учителів початкової школи (моїх талановитих колишніх студентів зокрема) виникає зневіра в собі і майбутньому нашої початкової освіти. Не допомагають у цьому і технічні нововведення, зокрема, використання цифрових технологій у навчальному процесі початкової школи. Дистанційне навчання потребує практичного розв'язання дидактичних питань з урахуванням вікових особливостей молодших школярів, формування у вчителів початкової школи (тьюторів електронного навчання) навичок організації вебінарів та онлайн-уроків, обговорення психолого-педагогічних проблем дистанційного навчання молодших школярів, порівняльного аналізу е-платформ для дистанційної освіти за визначеними критеріями та з урахуванням вікових особливостей учнів I–II та III–IV класів, презентування досвіду впровадження технологій дистанційного навчання, роботи в початковій школі з учнями за індивідуальним графіком, проведення дистанційних онлайн-курсів із роботи з першокласниками та способів організації навчальної взаємодії з ними (робота з батьками, якість інтернет-зв'язку в сільській місцевості, цифровий бар'єр покоління тощо). Окремим питанням є освоєння учителями початкових класів електронних освітніх платформ «МійКлас», «Розумники», «Колосок» та їх інструментарію. Частково можуть бути використані електронні освітні платформи Classtime, Google Classroom, хоча вони не пропонують достатнього інструментарію для навчання молодших школярів [3; 4; 7; 9].

Реалізація розвивальної функції в навчальному процесі неможлива без врахування вікових особливостей молодших школярів із внутрішньою диференціацією на окремі категорії учнів. Вважаємо неправильним перекладати «відповідальність» за реалізацію цієї функції лише на змістовий компонент початкової освіти (нині така практика є загальноприйнятою). Потужний вплив на розвивальний потенціал початкової школи мають організаційний та мотиваційний компоненти, але через недостатню увагу до психолого-педагогічних особливостей учнів та ігнорування попереднього досвіду, накопиченого в теорії та практиці початкової освіти, їх можливості не реалізуються достатньою мірою [1; 2].

Автором уже згадувалися формалізація і стандартизація під час дистанційного навчання.

З точки зору учителя, орієнтованого на розвиток кожного учня та на ідеї розвивального навчання, зникає особистість і самість учня, натомість виникає стандартний суб'єкт дидактичного впливу – суб'єкт безликий, мовчазний, нерелексивний, явно не самостійний, який постійно потребує допомоги та спонукання до регулярних занять (в умовах карантину за спиною кожного учня початкової школи змушені сидіти батьки, оскільки хтось має виконувати функції учителя вдома і постійно змушувати/стимулювати дитину систематично учитися, надавати допомогу «поза монітором комп'ютера або іншого гаджета»). До активного залучення батьків закликають навіть нормативні документи, які з'явилися до загострення ситуації в умовах карантину. Зокрема, в методичних рекомендаціях щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі (Наказ МОН від 20.08.2018 р. № 924) йдеться про те, що у I–II класах вимоги до «очікуваних результатів та компетентностей учнів» використовуються «для обговорення навчального поступу з учнями та їхніми батьками або особами, які їх замінюють» [6].

Діагностична функція в початковій школі в умовах дистанційного навчання ускладнюється самими опосередкованими умовами спілкування учителя з учнями: немає живого візуального контакту, щохвилинного діагностування ефективності сприймання навчального матеріалу, унеможливлена належна актуалізація рівня готовності до сприймання матеріалу, негативно спрацьовує недосконала шкала оцінювання навчальних успіхів учнів з її нечіткими критеріями і нормами оцінювання, ускладнюється здійснення попереднього і поточного контролю тощо. На цьому тлі учитель неправомерно повертається до практики оцінювання успішності окремого учня порівняно з успіхами інших, не беручи до уваги індивідуальне зростання. Саме воно має бути покладено в основу мотивації оцінювання і контрольної діяльності (не оцінки-балу, а оцінювання як більш широкого за своїм значенням класичного педагогічного поняття із емоційною і загальною оцінкою ву її різноманітних формах, вказівкою на здобутки і помилки із рекомендацією щодо їх усунення). Натомість підсумкове оцінювання в період карантинних обмежень здійснюється з «використанням дистанційних технологій», сутність яких у нинішніх умовах учителі розуміють довільно і по-своєму, тому за псевдостандартами і зрівнялівкою зникають справжня ефективність навчання в початковій школі і живий природний інтерес дитини до нього.

Коригувальна функція в умовах дистанційного навчання з об'єктивних причин (обмеженість у часі та змозі одержати оперативний зворотний зв'язок, опосередкований характер спілкування з віртуальним учнем із використанням гаджетів, які не

забезпечують візуалізації та авторизації, небажання окремих учнів вступати у безпосередній контакт з учителем або однокласниками в режимі онлайн) не передбачає поточної корекції на уроці. Натомість така робота перенесена на постнавчальний період. Виконувачка обов'язків міністра освіти і науки Л. Мандзій під час Антикризисового національного онлайн-марафону EdCamp 2020 вперше озвучила важливу річ – учні зможуть заповнити прогалини в знаннях восени. Отже, коригувальне навчання здійсниться у вересні 2020/2021 навчального року автономно від діагностики поточної успішності, що для початкової школи є неприйнятним. «Безперечно на початку наступного навчального року, у вересні, необхідно буде діагностувати ситуацію із учнями щодо засвоєного матеріалу, – говорить Л. Мандзій. – Але наголошую на тому, що структура навчального року має бути збережена, учителі мають провадити навчальну роботу відповідно до тематичного планування» [8; 9]. Тривалість визначатиме школа безпосередньо для кожного класу залежно від того, як учні опанували матеріал, що зайвий раз засвідчує відсутність чіткого бачення проблеми і ручне управління тими змінами, які нині супроводжують початкову освіту.

Зауважимо, що ми не претендуємо на ґрунтовність висловлених міркувань, разом із тим реформування початкової освіти має бути системним і всеохоплюючим, враховувати багатифункціональність початкової освіти і критерій вікової відповідності пропонованих змін цим особливостям.

Висновки і пропозиції. Актуальними і першочерговими нині стали не питання ефективності навчально-виховного процесу в початковій школі, а проблеми технічного забезпечення освітньої діяльності загальноосвітньої школи загалом. Натомість саме початкова ланка освіти після багаторічних реформувань потребує особливої уваги в усіх аспектах своєї діяльності, збереження її психолого-педагогічних і методичних основ з урахуванням вікових особливостей молодших школярів. Нові виклики, спроби вийти з кризи за допомогою е-технологій, які в умовах карантину лише загострили усі суперечності, спонукають до оперативного пошуку непростих рішень. Використання е-технологій у початковій школі не може бути єдиним із них.

Виникає запитання до автора цих міркувань: чи не прагнення представити усе в чорному кольорі спонукало його до таких висновків? Відповідаю: карантин під час коронавірусу – це легалізована демонстрація неспроможності Нової української школи в тому вигляді, в якому ми нині прагнемо реалізувати цю ідею і реформувати насамперед початкову освіту (звертаю увагу: безвідносно до інших ланок освіти!), – це шлях в нікуди. Криза в освіті, карантинні заходи в системі освіти оголили усі проблемні моменти, на які ми давно не звертаємо уваги!

Чи є відповіді на ці питання? Уся історія розвитку дидактики початкової освіти свідчить про те, що у нас є потужний вітчизняний та зарубіжний практичний досвід, технології, концепції початкової освіти, який варто актуалізувати і перевести початкову освіту на справжні рейки реформування.

Список використаної літератури:

1. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів. Тернопіль : Крок, 2015. 283 с.
2. Вихрущ В.О. Теорія початкового навчання з основами психодидактики. Тернопіль : Крок, 2012. 608 с.
3. Кириленко С., Киян О. Поліфункціональний урок у системі STEM-освіти: теоретико-методологічні та методичні сегменти. *Рідна школа*. 2016. № 4. С. 50–54.
4. Думанська І.І. Школа для дітей - це не підготовка до життя, це саме життя. *Економіка в школах України*. 2014. № 10. С. 21–25; *Педагогічна майстерня*. 2014. № 11. С. 2–5.
5. Освіта: глобальна криза, шляхи подолання. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/12455/>
6. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі : Наказ МОН від 20.08.2018 р. № 924. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/924.pdf>.
7. Студентський освітній онлайн-хаб «Організація освітнього простору початкової школи в умовах карантину». URL: <http://pnpu.edu.ua/news/studentskij-osvitnij-onlajn-hab-organizacziya-osvitnogo-prostoru-pochatkovo%D1%97-shkoli-v-umovah-karantinu.html>.
8. COVID-19 vs МОН: що чекає на дошкільнят та школярів під час карантину? URL: https://galinfo.com.ua/articles/covid19_vs_mon_shcho_chekaie_na_doshkilnyat_ta_shkolyariv_pid_chas_karantynu_343241.html
9. «Нушеньята» на карантині: як школи пристосовуються до дистанційного навчання. URL: https://lb.ua/society/2020/03/19/453036_nushenyata_karantini_yak_shkoli.html
10. Залежність від людськості. Як школа справляється з викликами карантину та онлайн-освіти. URL: https://lb.ua/society/2020/05/01/456533_zalezhnist_vid_lyudskosti_yak_shkola.html

Vykhruhch V. Distance learning and primary education reform: quarantine lessons

The article focuses on current issues of reforming primary education in their psychological and pedagogical plane, i. e. through the category of psychological age. Key general pedagogical problems in primary education are caused by reform processes and exacerbated by quarantine measures. Forced use of distance learning technologies in the educational process of primary school has sharpened attention to the conceptual foundations of primary education: need individual analysis and consideration during the reform of primary education individualization of learning, the nature of didactic interaction of educational entities at different levels of pedagogical communication. between teacher and student, artificial dominance of deductive approach in primary school cognition, providing conditions for full perception of new in distance learning as cooperation between teacher and student/students, expediency of primary school teacher's role as a representative of ready educational information, relativity and uncoordinated primary education standards, insufficiency of purposeful influence on the formation of worldviews of junior schoolchildren in the process of gaining experience, on the formation of the personality of the junior schoolchild and student body, impersonality students' lack of collective emotion in the educational process of primary school, illegally active involvement of parents in children's educational activities, artificial transfer of the corrective function in primary school to the post-school period.

The generalization of the identified problems suggests that their existence during quarantine measures and distance learning is the result of many years of reforming primary education without taking into account the age category of primary school children, spontaneity of reform approaches, artificial separation of primary education from the school system as a whole. in this area or their deliberate non-use.

Key words: primary education, distance learning, learning functions, age peculiarities of junior schoolchildren, primary education reform.